

Sándorfalvi mesélők

Centenárius.

— Gyeviek vagyunk mi. Algyeviek. Nagyanyámtól tudom, amikor betört a víz, elvitte Algyót, aztán ki hogy tudott, úgy menekült. Az egész családdal a kazalra másztak. Jó megüledett szalmakazal volt, nem omlott szét, pedig a víz megemelgette. Libgett, de bírta. Három napig kuporogtak ottan anyámmal, meg a testvéreivel — ő akkor hétéves volt —, míg az osztrákok le nem szedték, és el nem hozták őket ide ladikkal. A házuk összedőlt mindjárt aznap, így aztán semmijük se maradt, csak a ruhájuk, meg az a kis batyu, amit össze tudtak kapni. Az osztrákok, a katonák, akik mentették a népet, azok élmeztek a menekülteket. Ez a pusztaság akkor Sándor ögrófé volt. Pallavicini Sándoré. Innét lett a neve is, Sándorfalva. Száz éve volt, csináltak is itt a faluban ünnepséget.

— Kiadtunk egy könyvet, egy igen jól sikerült nagyközségi monográfiát. Jó volt a sajtóvisszhangja, úgy érzem, megérte. Hogy mibe került, azt ne kérdezze. A fejlesztésből szavazta meg a tanácsülés... háromszázezer forint körül... A szegedi Káráz utcai könyvesboltból szemrehányást kaptunk, hogy nem adtuk oda értékesítésre, pedig sokan keresték a könyvet. Úgy döntöttünk, hogy csak itt terjesztjük. Ezerötszáz példányt nyomtattunk, darabonként nyolcvan forintot árban. Kilencvenezer lett a bevétel...

Köztudat.

— Érdekes emberek lakják Sándorfalvát. Kisemberek, sok a lumpenszármazék, a börtönviselt a ref-es. Azt hiszem, a gyökerei a Pallavicini uradalomig nyúlnak vissza, hiszen az itt élők legtöbb-

je vagy maga, vagy valamelyik rokona a gróf cselédje volt.

— A nagyközség dinamikus fejlődése, iparosodása — van itt HÖDGE, háziipar, varroda, építőipar — megköveteli a településfejlesztést. Nagy eredmény volt, hogy az Alkotmány körutat kiköveztük, aszfaltoztuk. Ezzel megteremtettük annak lehetőségét, hogy nagy kerülő nélkül elérhesék a községből az Ópusztaszerre vezető műutat. Építettünk állami célcsoportos beruházásból emeletes házakat, megoldottuk a vezetékes vízellátást. Most szeretnénk új telkeket osztani családi házak építéséhez. Rendkívül nagy az igény, csak éppen nincs miből parcellázni. A sportpályával szemben levő területen úgy kétszáz házhelyet tudnánk kisajátítani, de eddig nem sikerült megvalósítani. A tulajdonosok ugyanis úgy felverték az árat, hogy képtelen a tanács megvenni. Mit tehetünk?

— Az első esztendő lesz, hogy nem tudja a takarékszövetkezet teljesíteni a betéttervét. Sándorfalva és Dóc, a közös tanácsú község tartozik ide, s a két területről összesen 41 millió forint a betétállomány. Itt inkább a sok, de kis összegű betét a jellemző. Indítottunk betétgyűjtési akciót, kimentünk szervezni. Még mindig találkozni olyannal, aki nem meri betenni a pénzét, mert „hátha lesz itt valami”, aztán nem kapja vissza.

Nyugalom.

— Jó kis vendéglő a miénk, sokan járnak ide és nem panaszkodik senki. Az ételárak emelkedését itt meg sem éreztük, sőt, még növekedett is a forgalmunk. Hiába szorgalmazták az olcsóbb, egyszerűbb ételeket, itt nem az kell, hanem az erős, tartalmas enni-

való. Csináltunk tejes, sajtos, főzelékes fogásokat. Nem ment. Pörkölt, rántottas, brassói. Az igen. Szeretnek enni a sándorfalviak. De italozni nem engedünk nagyon. Itt kérem nem divat a részegeskedés, mert az ittas embert kitessékelljük. Volt diszko, de májusban megszüntettük, mert törték-zúztak a fiatalok. Itt a vendéglőben arra nincs szükség. Most a kultúrban van, ott még nem adnak szeszes italt...

— Mi van a férjemmel?
— Fejbe verték a vendéglőnél. Majdnem meghalt.
— Már jól van?
— Bevitték Szegedre. Látogassa meg a sebészetben.

„Tájékoztató pszichés (lelki) sérültek segélynyújtó szolgálatáról.”

Sajnálatos módon nagyközségünkben nagyon magas az idegrendszeri, lelki problémákkal küszködő betegek száma. Sok az öngyilkosságot megkísérlő, kétségbeesett egyén. Az öngyilkosság gondolata, kísérlete betegség, mely orvosilag gyógyítható és gyógyítani is kell. Ezért a körzeti orvosok állandó segélynyújtó szolgálatot tartanak...

— Négy éve tizenhárom halálos kimenetelű és kétszer ennyi megkísérelt öngyilkosság volt a nagyközségben. Most kettő. Nem csinálnak semmi különöset, csak hagyjuk beszélni a beteget. Azzal, hogy kimondja, már megszabadul egy súlyos lelki teherrel. Legtöbbször családi eredetű problémák, külső körülmények...

— Jól érzem itt magam, nem cserélnék egyetlen klinikai orvosral sem. Ez a munka sokkal változatosabb, izgalmasabb, mint odabent. Elmondom, mi történt tegnap. Egy férfit fejbérült a lova, egy kisgyerek görcsöt okozó magas lázzal került hozzám. Ritka, nehéz eset. A fejbérült fiatalember, őt élesíteni kellett. Meghalt egy öregember — leesett a kocsiról. Változatos munka — majdhogynem kaland... Itt, Sándorfalván.

IGRICZI ZSIGMOND

Egy arc a munkás-örsegből

került, ugyanakkor meg kell állni két lábon a szakmában.

Szegedre úgy került az egyetemre dr. Baranyai Attila, hogy az itt végzettéktől érdekelt: mennyire alapos a JATE-n a biológusképzés?

— Furcsán hangzik, talán nagyképűségnek is tűnik — nevette el magát —, de így történt. Második gimnazistaként országos tanulmányi versenyt nyertem biológiából, következésképpen egyenes utam lett volna felvételi nélkül a Debreceni Orvostudományi Egyetemre. Orvosként talán jobb lennének az anyagi körülményeim, de én elszántan biológus akartam lenni és ma sem cserélném el semmi mással.

Mindössze 28 éves dr. Bar-

nyai Attila. Korán alapított családot. Felesége gyógyszerész, gyermekük bölcsődés korú. Lakásuk van. Másoktól tudom, hogy harmonikus életüket és talán a tudományos munkát is zavarja, hogy felesége — aki szintén ragaszkodik tanult szakmájához — nem tudott elhelyezkedni Szegeden. Gyermek mellett egy évig Kecskemétre járt át naponta. Ott volt gyógyszerész. Hajnali fél 5-kor kelt és a délutáni gyorsraliért haza. Most Kiskunfélegyházán dolgozik, tehát Szegedhez „közelebb” és mégis távol, mert helyzete mit sem változott a koránkelelésben és a délutáni hazaérkezésben. A gyermeket a férj viszi reggel a bölcsődébe, és délután haza. Otthon megvárja a feleséget, aztán megy vissza az intézetbe. Kísérletel sokszor éjfélig is leköti. Kocsija nincs, busszal, kerékpárral közlekedik. Társadalmi munkája az intézetben: szak szervezeti szemináriumot vezet.

Amikor szóba hoztam problémáját, mosolyogva mondta: — Majd megoldódik az is. Másokat talán nagyobb gondok szorítanak.

Visszatértünk még intézeti munkájához. A tudományos diákkör vezető tanára. Biológia-kémia szakos hallgatókkal foglalkozik. A kutatás, az oktatás mellett heti négy órában gyakorlatot vezet nekik. Két hallgatója vezetése mellett készíti diplomamunkáját. Már elmenőben voltam, amikor megkérdeztem tőle, hogy ott volt-e a Gera Sándor munkásör-zászlóalj nemrégiben megtartott éjszakai gyakorlatán.

— Miért ne lettem volna ott? — kérdezett vissza. — Ki mit vállalt, azt teljesítse teljes szívvel.

Dr. Baranyai Attila többször kapott már parancsnoki dicsőretet. Most kérte felvételét a pártba.

LÓDI FERENC

Megkérdeztük...

A Pitagorasz-tétel

Ha elsorolom, mit tanultam eddig, amíg lakatos és minősített hegesztő lettem, akkor se tudja megérteni, mit akar a Magyar Népköztársaság Kiváló Brigádja címmel kitüntetett, tizenkilencszerezes szocialista brigád tagja a nagyrabéi református templom történetével. Elég annyi, hogy érdekel? Nem? Nagyrábén születtem, ahhoz a faluhoz én akkor is kötődöm, ha Fölsővárosba járok haza. Arra voltam kíváncsi először, mekkora prés alatt izzadta ki az a szegény falu ezt a ritka szép templomot. Mire belekóstoltam volna, rátaláltam a halottas följegyzésekre. Föl van írva 1764-től kezdődően, ki halt meg a faluban, és mi volt a baja. Hogyne érdekelne, milyen járványok jártak abban a faluban, amelyikben én elég egyszerűen fölöttem.

Hasonlítgatom magamban Üléshez és Bördányhoz az én falumat. Otthon jó földek vannak, ebből a száraz homokból mégis többet hoztak ki az emberek. Ezt hogy csinálták? Gépszem-ber vagyok, mégis szeretnék többet tudni róluk. Egy tanya udvarában voltam csak, beljebb ott se mertem kéredezni. Azt hiszem, azért lettek itt gazdagabbak az emberek, mert korán igazodtak a piacra. Apámék annak örülnek, ha a 410 tőke szőlőt szétosztják a családban. Pergetik a mézet? Gyerekek, vigyék! Piacra? Eladni? Csak nem csúfoskodna vele.

A gimnáziumot otthagytam. Hatalmas nagy okom volt rá, az egyik tanár elkezdett egymás után többször feleltetni. Ennyire megbízhatatlan vagyok? Akkor nekem itt nincsen keresnivalóm. Apámnak nem is mertem megmondani, hogy szakmunkásképzőbe járok. Akkor kezdett viszkenni a fülem, amikor az öt-pluszegyesekek jöttek hozzánk nyári gyakorlatra. Kérdezi az oktatónk, ki tudná bebizonyítani a Pitagorasz-tételt. Nekiveselkedtem, nem ment. A gimnazista meg kirázta a kisujjából. Az olaj viszkozitását is jobban tudta. Hej, de kár volt abbahagyni a gimnáziumot! Apámnak is tartozom vele, gondoltam, ha beleszakadok, akkor is elvégzem.

Amit egyszer abbahagytam, nehéz elkezdni megint. Eljutottam én szakmai versenyeken a megyei döntőig, mégis otthon maradtam vizsga után a falumban. Csináltam a tévéantennákat, a vasvályukat, vetőgépeket, szereltem a vízvezetéseket. A karosszérialakatoságot is kipróbáltam. Nincs mese, be kell fejezni az iskolát!

Eljöttem Szegedre, meg is nősültem. Itt ismerkedtem meg a kislánnyal, de ki tehet róla, hogy ő is a falumba való. Majdnem szomszédok voltunk otthon. Beálltam az olajosokhoz, jön a brigádvezető — Rubynak hívja mindenki —, elkezdti hajtogatni, hogy tanuljunk másik szakmát is. Ha egy lakatos hegeszteti is tud, egy embert meg lehet spórolni. Legyintettünk, azért fizetik, hogy ezt mondja. Megpróbálta az első, figyeltük, mi sül ki belőle. Tapogatózik az ember, nem jó mindent elismetni. Most? Be kell osztani, ki menjen középiskolába, és ki tanuljon szakmát. Kénytelenek vagyunk sorrendet tartani, mert a munkát el kell végeznie valakinek addig is. Divat lett nálunk a tanulás. Nem hittem volna el, hogy ekkora brigád ennyire rá tud kapcsolni a tanulásra. Megint eszembe jutott a Pitagorasz-tétel is, meg az is, hogy cserbenhagytam apámat. Beíratkoztam a gépiparba. Be is fejeztem.

Mennyivel jobb érettségivel hegeszteti? Aki ezt kérdezi, annak a szeme előtt vastagabb a kormos üveg. Rálátása van az embernek a világra, megért olyasmint is, amit azelőtt nem értett. Egy munkát el lehet végezni másként is, de így egy föl- adatot is elvégezhetek. Nem ér- ti a különbséget? Rakja maga egymásra a téglát! Nem nagy

valami, gyorsan is lehet csinálni. Ez a munka, De hogy ház is legyen belőle, az a föladat. Ha tudom, mekkora kulcs kell a csavarra, meg is tudom húzni vele. De ha azt is tudom, mi lesz akkor, ha rosszul húzom meg, akkor kezdek jól dolgozni. Itt van a reklám, hogy gyűjtük össze a fáradt olajat. Aki tudja, mekkora munkával és mekkora költséggel húzzuk föl az olajat, mindjárt jobban odafigyel. Azt is mondhatom, a felelősséget is megtanulja, aki képezi magát. Hányhatják egymásra a statisztikát, hogy a mi brigádunkban ennyien érettségiztek, ennyien szereztek szakmunkás-bizonyítványból egyet vagy kettőt, az a statisztika engem hidegen hagy. Aki azt is észreveszi, hogy a felelősségünk tudata nőtt meg, az kezdni érteni a lényeget.

Jönnek a változások, nem győzi kapkodni az ember a fejét. Ha nem érti, ha nem látja át a lényeget, verheti a falba, mert mindig alul marad. Alkalmassá kell válnunk, hogy a változó föl- adatnak is meg tudjunk felelni.

Van egy bajom. Elkezd valaki beszélni egy gépről, nekem annyira tetszik, egész nap elhallgatom. A másik az anyag szerkezetéről beszél, az is érdekel leg- galább ennyire. Mondtam az előbb a halotti leveleket, a falum történetét. Azon veszem észre magam, hogy éjjel után egy óra van, le kell feküdni minden- képpen. Porciózni kell a kíváncsiságot, másként nem lehet bírni erővel. Van, akiben több lép- csős rakéta dolgozik, ha az egyik leáll, tovább dobja a má- sikk. Szükség is van rá, de be kell valahová célozni a rakétát, különben kóvályog, de sehová nem érkezik meg.

Mi a véleményem a mostani változásokról? A várhatókról én nem mondom semmit, jóslógasson más, ha mer. Sok mindenre ke- ressem a magyarázatot, és azt mondom, ezt is értem, azt is ér- tem, aztán egyszer csak oda ju- tok, hogy ezt se értem, meg azt se értem. Aki sokat spekulál, legtöbbször ez a baja. Azt én be- látom, hogy ez is törvényszerű volt, meg az is, a következmé- nyei is törvényszerűek tehát. Föl- teszek azért magának egy kér- dést, de igazán válaszoljon rá. Volt nekünk valaha ennyi mē- nőtünk, mint most van? Ugye, hogy nem volt. Ne mondják al- kor mindenre, hogy ez is tőlünk függetlenül törvényszerű. A sok tudós koponya miért nem látta át jobban, mi lesz ebből vagy ab- ból? Jól van, fordít egyet a kér- désen, azt mondja felelők rá én. Sokat ismerek a sok mérnök kö- zül, sokra rá merem mondani, hogy érti a dolgot. Az alkotó lélkör hiányzik, ez a legnagyobb baj. Valaki kimondja, hogy ezt meg kell csinálni, a többinek az a dolga, hogy végrehajtsa. Po- csékoljuk szellemi energiáinkat. Én azt mondom, a mi brigádunk- ban alkotó lélkör van. Minden- ki tudja, mi a dolga, és azt is, mi a haszna a munkájának. Ha egy brigád ezt meg tudja való- sítani, a sok mérnök talán job- ban is tudná. Azokról én nem be- szélek most, akik azért kapnak mindjárt íróasztalt, mert az au- tokának is van, és eszükbe se ju- t, hogy tenni is kéne valamit abból a székéből. Ilyen is van.

Nem veszi észre, mekkora vál- tozások mennek véghez? Bekap- csolom a tévét, eddig azt láttam, mutatnak egy-két melóst, hogy hangulata legyen a riportnak, aztán mennek a vezérigazgató- hoz, majd ő elmondja, milyen nagyszerűen megy itt minden. Itt-ott beszaladt most a madzag, ott marad tehát a mikrofon a melósnál. Mondja meg ő, hogyan lehet kimászni a bajból. Ha én lennék a riporter, én ott tartan- ám egy kicsit most is a főnök- ség előtt, hadd mondja meg, hol vettette el a lépést, és hogyan akarja egyenesbe hozni. Nekünk háromévenként újra kell vizs- gáznunk, tudunk-e még jól he- gesztetni. Hogy másoknak is bi- zonyítaniuk kéne? Erre én nem tudok magának válaszolni.

(Elmondta Dajka Lajos, a sze- gedi olajmérnök)

HORVÁTH DEZSÓ